

Конгрес
Українських
Націоналістів

Любіть Україну!

НАЦІЯ І ДЕРЖАВА

e-mail: nacija@ukr.net www.nacija.org.ua 28 листопада 2006 року № 47 (159)

ГЕНОЦИД УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Під час Голодомору кожну хвилину вмирало сімнадцять українців, кожну годину – тисяча. Щодоби Україна втрачала 25 тисяч життів...

ПРОМОВА

Президента України Віктора ЮЩЕНКА з нагоди відзначення Дня жертв Голодомору і політичних репресій

Дорогий Український народе!

У моїй долоні – колосок пшениці.

Якби я міг простягти цей колосок маленькому хлопчику, який помер від голоду 33-го року біля поля у селі Крути на Чернігівщині. Маленькій дівчинці в селі Віленька на Житомирщині. Жінці в селі Красногірка на Одещині. Чоловікові в селі Теплівка на Полтавщині.

До болю і до щему в серці я хотів би цей колосок подати і своєму дідові Іванові, який помер від великого голоду разом зі своєю великою родиною в 1932 році.

Я хотів би цей колосок передати в сотні, в тисячі містечок і сіл України. На Київщині, на Донеччині, на Черкащині, на Миколаївщині і на Кубані. Якби я міг через десятиліття простягти ці зерна селам – Лютеську на Харківщині, Косенкам на Сумщині, Зайцівці на Луганщині – селам, в яких люди вимерли майже до одного. Вони гинули. 17 людей щохвилини. Тисячу щогодини. 25 тисяч щодоби.

Такі жнива збирав великий Голод в Україні. На запитання, що є Голодомор, моя відповідь: це є геноцид.

Я не знаю, якою могла б стати Україна, – та Україна, де вони б залишилися жити.

Я знаю, якою вона є сьогодні.

І я знаю, якою вона може стати, якщо забуде невинно загиблі душі своїх дітей. За дрібністю своєю, за своєю упослідженістю така країна неминуче продасть свою душу, свою мову і свою пам'ять. Вона перетвориться на безлику територію з безликим і неживим народом.

Ті, хто сьогодні заперечує Голодомор, глибоко і переконано ненавидять Україну. Ненавидять нас, наш дух, наше майбутнє. Вони заперечують не історію. Вони заперечують Українську державність.

Від імені Українського народу я стверджую:

Жертви Голодомору мають бути вшановані як мученики однієї з найбільших катастроф в історії людства.

Я не прошу, я вимагаю від Українського парламенту визнати Голодомор актом геноциду нашої нації.

Закінчення на 3-й стор.

Накази і директиви Державного політичного управління УСРР, документи таємного діловодства та оперативно-статистичної звітності про репресії на селі, архівні кримінальні справи жертв каральної політики комуністичного режиму, свідчення очевидців страшного Голодомору, матеріали перлюстрації чекістами листів селян, червоноармійців, представників інших верств населення України, світлини тих жорстоких часів...

Усі ці матеріали з архівів СБУ, що висвітлюють одну із найтрагічніших сторінок в історії українського народу, представлені в "Українському домі" на щойно відкритій виставці "Розсекречена пам'ять".

Микола ПРИБЕРЕЖНИЙ

...Минулої п'ятниці "Український дім" зустрічав відвідувачів "гірляндами" палаючих свіч, запалених у пам'ять невинно убієнних у далеких уже 1932–1933 роках.

Гурт "Томін" виконує журливу пісню, що кличе живих "згадати усіх поіменно, кого вже нема серед нас".

Відкриваючи виставку, міністр культури і туризму України Юрій Богуцький наголосив, що ми повинні знати і пам'ятати про страхіття, пережиті нашим народом, підкресливши, що пам'ять народу незнищенна, і правда обов'язково здолає зло.

Голова Служби безпеки України Ігор Дрïжчаний, звертаючись до присутніх, зауважив, що применшення масштабів Голодомору в Україні є "не просто безглуздим, а й нечесним і несправедливим з історичної точки зору. Якщо злочини проти людства відбулися в інших куточках колишнього СРСР (зокрема на Поволжі), це не значить, що злочини в Україні стали менш значущими або страшними". Не випадково Голодомор в Україні уже визнаний злочином проти людства парламентами десяти країн.

За словами Ігоря Дріжчаного, на виставці представлені документи, зібрані СБУ за декілька років. Вони зберігались у КДБ Радянського Союзу під грифом "Цілком таємно" і були приховані від суспільства у спеціальних сховищах. Усього вдалося зібрати приблизно 5 тисяч документів, які висвітлюють Голодомор 1932–1933 років в Україні. – документальні факти, свідчення очевидців, цілеспрямованість злочинних дій, щоб виморити люд. Дріжчаний зазначив, що співробітники СБУ чотири роки працювали у галузевому державному архіві та у регіональних архівах. Результатом цієї роботи стало розсекречення усіх без винятку виявлених документів.

Голова СБУ також повідомив, що над цими документами працюють фахівці з багатьох країн, зокрема Польщі, Ізраїлю. Водночас, ними не цікавляться представники Росії.

СБУ планує побувати з цією виставкою в усіх регіонах України, а можливо, надати їй статус міжнародної.

Виставка має стати першим етапом для подальшої роботи, спрямованої на поширення в Україні та за кордоном, у тому числі з використанням документів, що експонуються, об'єктивної інформації про Голодомор як геноцид українського народу; підготовку друкованих документальних видань, зокрема іноземними мовами за участю МЗС України.

– Я один з небагатьох свідків, які дожили до сьогодні, – сказав очевидець тих сумних подій Петро Степаненко з села Іванкова Бориспільського району на Київщині. – Досі пам'ятаю трагедію, що коїлася в українському селі майже 75 літ тому.

Спершу у нас забрали усе необхідне – продукти, живність, майно, одяг, позбавивши надії на існування. Вигнали з хати, розвалили піч.

Люди їли котів, собак, бур'ян, листя дерев, і все ж знесилені умирали.

Пам'ятаю, ми, хлопчаки, угледіли біля тину чоловіка літ 40–45, який помирав з голоду. Він попросив нас принести йому цвіт акації, щоб поїсти, оскільки не мав уже сил рухатися. Коли ми повернулися до нього з цвітом, він уже був мертвий...

Страшні 1932–1933 роки – це трагедія, горе, геноцид українського народу.

На відкритті виставки Президент України Віктор Ющенко наголосив, що пам'ять про минуле має перейти кордони однієї нації. І сьогодні Україна знову закликає світову спільноту визнати трагедію Голодомору актом геноциду українського народу. "Це потрібно для того, щоб оживити в кожній людській душі почуття гідності, застерегти наступні покоління від невиправних помилок майбутнього", – підкреслив Віктор Ющенко.

Від імені Українського народу Президент України подякував усім, хто десятиліттями зберігав свідчення правди про Голодомор. "Без збереженої вами пам'яті про страшні роки Голодомору, сказав Віктор Ющенко, – ми сьогодні б не шукали і не відкривали архівні документи того часу".

Закінчення на 3-й стор.

Дорогі читачі! Триває передплата на газету "Нація і держава" на 2007 рік. Інформація про газету міститься в Каталозі видань України на 2007 рік. Наш індекс: 09715. Передплатна ціна: 1 місяць – 1,67 грн. 3 місяці – 5,01 грн. 6 місяців – 10,02 грн. На рік – 20,04 грн. Сподіваємося на солідарність і допомогу!

ПАМ'ЯТІ ВИДАТНОГО УКРАЇНЦЯ

На Прикарпатті 2007 рік проголосять роком головного командира УПА Романа Шухевича

В Івано-Франківській облдержадміністрації відбулося перше засідання організаційного комітету з підготовки відзначення в області у 2007 році 100-ліття з дня народження головного командира УПА, генерал-хорунжого Романа Шухевича (псевдо Тарас Чупринка). Заходи відбудуться у день його народження – 30 червня.

Оргкомітет розглянув та вніс до проекту плану ювілейних заходів пропозиції народного депутата, голови ІФОО КУН Євгена Гірника. Зокрема, передбачається прийняття рішення облрадою щодо проголошення 2007 року на Прикарпатті Роком Романа Шухевича, встановлення пам'ятних знаків у селах Рогатинського району та в інших місцях, пов'язаних з іменем головного командира УПА, проведення тематичних занять у навчальних закладах, створення радіо- і телепередач, присвячених діяльності Романа Шухевича.

Заходи до ювілею передбачають благоустрій с. Тишківці, що на Городенківщині, та с. Пуків Рогатинського району, де безпосередньо був розташований штаб Романа Шухевича. Крім цього, Євген Гірник запропонував поновити туристичний маршрут "Кільце партизанської слави", облаштувати дороги до криївок у селах Старий Угринів, Бережниця, Грабівка, Дзвиняч.

Оксана ПРОЦЮК

КУН СКЛИКАВ ВСЕУКРАЇНСЬКІ ЗБОРИ

У Львові 26 листопада пройшли Всеукраїнські збори депутатів рад усіх рівнів, керівників органів виконавчої влади та місцевого самоврядування від Конгресу Українських націоналістів.

Учасники зборів вшанували пам'ять жертв Голодомору.

З доповіддю про політичну ситуацію в Україні та енергетичну безпеку держави перед присутніми виступив голова Конгресу, народний депутат України Олексій Івченко. Із програмовими завданнями Конгресу Українських Націоналістів учасників зборів ознайомив заступник голови Конгресу, народний депутат України Євген Гірник.

Розглянуто також наступні питання: про діяльність органів місцевого самоврядування з надання населенню якісних послуг у різних сферах; організаційно-правові аспекти сприяння росту економічної активності населення, створення передумов для підприємницької та інвестиційної діяльності; проблеми формування та наповнення місцевих бюджетів, в т. ч. бюджетів розвитку як основи вирішення питань життєдіяльності територіальних громад, підвищення якості надання послуг громадянам.

З розглянутих питань збори прийняли відповідні рішення. Докладний звіт про Всеукраїнські збори КУН буде опубліковано в наступному числі часопису.

ЗВЕРНЕННЯ

Головної Булави Всеукраїнського Братства ОУН-УПА до ОДА і облрад шести областей – Волинської, Івано-Франківської, Львівської, Рівненської, Тернопільської, Чернівецької, які визнали національно-визвольну боротьбу за незалежність України в 20–60-х роках минулого століття, про виконання Указу Президента в цій справі.

На 16-му році Незалежності третій Президент України В. Ющенко зробив перший крок до "справедливості щодо учасників українського визвольного руху" та "зокрема, передбачив визнання діяльності організацій, які боролися за Українську самостійну соборну державу у 20–50 роках XX століття".

Ми, учасники національно-визвольного руху, які залишилися в живих, звертаємося до всіх владних структур вищеназваних областей і до всіх патріотів України із закликом прочитати цей Указ, почути серцем і душею заклик Президента і долучитися до написання правдивої та справедливої сторінки національної історії, яка творилася українським народом перед, в часі й після Другої світової війни. Свідками цієї тяжкої і кривавої історії є в кожному селі й місті, в кожному переліску й на полях, по узбіччях і полонинах Карпатських гір сотні й сотні пам'ятних хрестів, каплиць, братських і символічних могил, меморіальних пам'ятників і комплексів. Все це народ створив і воздвиг своїм синам, своїм донькам за кров, пролиту в боях з окупантами різних мастей.

Своїм Указом Президент України постановляє й закликає переглянути цю сторінку історії на підставі висновку Урядової комісії істориків з вивчення діяльності ОУН-УПА, забезпечити на державному рівні широке висвітлення в засобах масової інформації і цим зробити другий крок до визнання ОУН-УПА.

Вже більше місяця минуло від оприлюднення цього Указу, одначе про його виконання ніде й слова не чути. Чи не спіткає його доля деяких інших указів, яких ніхто й не збирався виконувати?! Щоб цього не сталося, Всеукраїнське Братство ОУН-УПА звертається до всіх політичних партій та громадських організацій, до народних депутатів усіх рівнів, до національно-свідомої молоді України патріотичного спрямування підтримати нас, ветеранів УПА, і допомогти спільно з владою проводити Указ в життя. Наші осередки Братства ОУН-УПА є в усіх областях України, тому просимо єднатися з Братством на місцях і спільно проводити заходи в цій історичній справі.

Керуючись Указом і беручи до уваги, що наступний, 2007 рік, є роком 65-ліття УПА, Братство рекомендує управлінням внутрішньої політики ОДА організувати протягом року зустрічі з ветеранами УПА, наукові конференції з цієї теми, "круглі столи", інтерв'ю в газети, радіо, обласних і загальноукраїнських каналах ТБ, та здійснювати інші дії, які будуть мати мобілізуючий характер у мирній боротьбі за національні права українського народу, за визнання Визвольного руху за Незалежність. Просимо керівництво місцевих телеканалів проводити щотижня зустрічі з районним керівництвом Братства ОУН-УПА усіх районів шести областей. Це буде мати великий розголос з добрим результатом.

Надіємося, як український народ зумів у воєнні лихоліття силами ОУН створити УПА, організувати й підтримувати такий потужний національно-визвольний рух, то і тепер, у Незалежній Україні, зуміємо створити масовий народний рух за визнання ОУН-УПА.

За Головну Булаву

Михайло ЗЕЛЕНЧУК,
голова ВБ ОУН-УПА,
Фотій ВОЛОДИМИРСЬКИЙ,
заступник, голова Братства ОУН-УПА
Карпатського краю

ДО ПРАЦІ, ДРУЗІ!
СЛАВА УКРАЇНІ! ГЕРОЯМ СЛАВА!

ВІСТІ З РЕГІОНІВ

МОЛОДІ – ПРАВДИВУ ІСТОРІЮ

Одеська ОО КУН створила на громадських засадах свою відеотеку з українознавства, яка налічує 250 хронікально-документальних та художніх фільмів, у тому числі близько 200 відеофільмів з історії московсько-більшовицького бандитизму на території колишнього Радянського Союзу. На базі цієї відеотеки почав діяти відеолекторій з патріотичного виховання молоді. Нещодавно ми придбали такі хронікально-документальні відеофільми: про участь понад 110 тисяч росіян (білоемігрантів, білокозаків і радянських полонених) у лавах Вермахту, а також у спецпідрозділах Ваффен СС; про поширення в наш час серед російської молоді фашистської ідеології, що веде до виникнення загонів "скінхедів" та інших молодіжних фашистських угруповань у містах Росії, а також відеофільм, який підтверджує, що на основі міждержавної угоди між Росією й Україною Крим з 1954 року є невід'ємною частиною України.

Ми намагаємося доповнити нашу відеотеку. Нас цікавлять відеоматеріали про армію російського генерала Власова, який воював на боці фашистської Німеччини, кінохроніки, художні та документальні фільми про політику зросійщення, асиміляції і геноциду української нації, яку проводили як царський уряд, так і радянська влада на території Російської імперії, про правдиву історію України, національно-визвольний рух, зокрема про боротьбу ОУН-УПА, про голодомори 1923-го, 1933-го, 1947-го років, про злочини комуно-більшовиків, про проблему становлення Української Помісної церкви.

Звертайтесь: Одеса, 65026, а/с 151.

Віктор МИХАЙЛЕНКО,
завідувач відеотеки Одеської
обласної організації КУН.

ВШАНУВАННЯ ЛИСТОПАДОВОГО ЗДВИГУ У ТЕРНОПОЛІ

На виконання Указу Президента України "Про увічнення пам'яті видатних діячів Української Народної Республіки та Західно-Української Народної Республіки" від 16 травня 2005 року та на честь 88-ї річниці листопадового здвигу відбувся великий похід громадськості Тернополя на Микулинецький цвинтар.

Велика колона з вінками і квітами на чолі з священиками, керівниками міста та області, керівниками політичних партій та громадських організацій під звуки оркестру "Волі" пройшла від кафедрального собору УГКЦ до могил Українських Січових Стрільців, де була відправлена заупокійна панахида і відбулося громадське віче щодо вшанування полеглих українських патріотів, які вкрили себе невмирущою славою у боях Першої світової війни та у 1918–21 роках у боротьбі за відновлення Української Самостійної Соборної Держави.

У колоні було багато молоді, студентів, а також членів різних політичних партій та громадських організацій міста. Разом з колоною марширували молоді воїни місцевої військової частини, які проходять військову службу в Тернополі.

Священики УГКЦ відправили заупокійну панахиду. Громадське віче відкрив голова Тернопільського обласного товариства "Меморіал" ім. Василя Стуса, директор державного архіву Тернопільської області Богдан Хаварівський. Виступи були присвячені історії утворення добровольчої армії – Українських Січових Стрільців, передумовам утворення першого уряду Західно-Української Народної Республіки, спадкоємності родин січових стрільців, нащадки яких були засновниками Української Повстанської Армії, а також питанню належного вшанування в Україні бійців і видатних діячів ЗУНР, які боролися і поклали свої голови за українську незалежну державу. Від молодіжних організацій Тернопільщини виступив радник голови обласної ради Олег Вітвицький. У своїй доповіді він відзначив високий організаційний рівень молодіжних організацій Тернопільщини: постійні вишколи і навчання дають позитивні зрушення, прикладом яких є цьогорічна акція вшанування листопадового здвигу, в якій молодь показала свою згуртованість і ідейну спадкоємність борців за Українську державу.

На закінчення народний хор національно-патріотичної пісні "Заграва" виконав низку стрілецьких і патріотичних пісень.

Воїни місцевої військової частини вшанували героїчну пам'ять Українських Січових Стрільців салютами із стрілецької зброї.

Ігор ОЛЕЩУК,
м. Тернопіль

Осередок КУН Долинського району Кіровоградської області глибоко сумує з приводу смерті справжнього патріота України
Віталія ЛІСЕЦЬКОГО
і висловлює щирі співчуття рідним і близьким покійного.

Наші корпункти

Вінниця	Гусар Віталій	(0432) 32-05-03
Дніпропетровськ	Хоменко Микола	(056) 748-17-92
Донецьк	Олійник Марія	(062) 337-23-48
Житомир	Крук Микола	(0412) 44-52-32
Запоріжжя	Тимчина Василь	(0612) 67-31-82
Івано-Франківськ	Салига Роман	(0342) 3-11-35
Кіровоград	Тріщенко Віктор	(0522) 36-95-25
Київська обл.	Сахацький Олександр	(04497) 4-92-93
Київ	Мохналь Михайло	(044) 278-63-89, 279-68-34
Луганськ	Костянтин Філімоненко	(0642) 53-96-85
Луцьк	Мельник Євген	(0332) 78-07-65, 72-87-95
Львів	Вовк Михайло	(0322) 38-67-63
Миколаїв	Яценьо Софія	(0512) 49-67-90
Мукачеве	Ференц Петро	(03131) 2-25-45
Одеса	Парфенюк Василь	(048) 75-83-113
Полтава	Квачова Олеся	(0532) 28-053
Рівне	Кривко Ігор	(0362) 22-20-26
Севастополь	Проценко Володимир	(0692) 48-79-46
Сімферополь	Овчарук Василь	(0652) 29-77-43
Суми	Перетятько Олексій	(0542) 25-88-98
Тернопіль	Чибрас Володимир	(0352) 52-56-91
Харків	Дяків Богдан	(057) 716-02-18
Херсон	Реуцький Іван	(0552) 26-50-56
Хмельницький	Вітряний Олесь	(0382) 65-32-01
Черкаси	Гафінова Любов	(0472) 45-12-05
Чернівці	Лютик Віктор	(0372) 51-02-72
Чернігів	Рябченко Валерій	(04622) 4-38-81

ПРОМОВА

Президента України Віктора ЮЩЕНКА з нагоди відзначення Дня жертв Голодомору і політичних репресій

Закінчення. Початок на 1-й стор.

Це обов'язок Верховної Ради. Неминуча вимога історії. Така сама, як Акт проголошення Української незалежності. Звільніть себе від страху і неправди.

Історія вже винесла вирок убивцям, які планували і вчинили Голод. Це – тоталітарна комуністична сталінська система, яка не має національних ознак. Бо національність – це людське. Смерть через голод і винищення є супроти людського.

Геноцид – це цілеспрямоване знищення народу або його частини. Міжнародна Конвенція ООН від 1948 року визначає геноцид як дії, скоєні з наміром знищити, цілком чи частково, яку-небудь національну, етнічну, расову чи релігійну групу – через убивство або через навмисне створення таких умов, які ведуть до знищення.

А зараз я зацитую лист Сталіна до свого політичного побратима в Україні Кагановича в 1932 р.:

"Самое главное сейчас – Украина. Дела на Украине из рук вон плохи... в двух областях Украины (кажется, в Киевской и Днепропетровской) около 50 райкомов высказались против плана хлебозаготовок, признав его нереальным... Если не возьмемся теперь же за выправление положения на Украине, Украину можем потерять".

І взялися. Терор був проведений проти всього українського. Під розстріл повели українську інтелігенцію, священиків, кожного активного носія української свідомості. Ця дія була цілком свідомою.

У ті часи учні Михайла Грушевського передавали йому: "В Україні панує справжній голод... Це політика, спрямована на те, щоб остаточно зламати українську націю як єдину національну силу, здатну на серйозний опір... Одні вимруть, інші розсіються безконечними просторами Росії..." Ці слова передано агентом ГПУ, який стежив за Грушевським і за його соратниками.

Територію України і Кубані оточать збройними загонами для блокування виїзду по хліб. Життя стане несуттєвим. Запанує в Україні смерть.

Вдумайтеся! За підрахунками істориків, середня очікувана тривалість життя чоловіків в Україні в 1933 році склала 7 років, жінок – 10 років. Що це є? Це є справжній геноцид.

У серпні 1932 року було запроваджено заборону торгівлі, щоб не дозволити селянам купувати хліб чи продавати. Його треба було тільки задарма здавати державі.

Восени 1932 року влада почала цілковите вилучення продовольства у "боржників" за завищеними планами хлібозаготівлі. А боржниками вважалися всі. Це і є геноцид.

Після постанови Центрального комітету Комуністичної партії України було масово застосовано режим "чорних дощок" – режим, за яким повністю ізолювали села, райони, господарства, вивозили з них продовольчі товари і запаси насіння. Таких районів в Україні було 82. Занесення на "чорну дошку" було рівнозначне смертному вироку. Це і є геноцид.

Так само, як це робилося в єврейських гетто і нацистських концтаборах.

Злочин Голодомору прямо проклав шлях до злочинів Другої світової війни, і в своїй диявольській суті – до злочину Голокосту.

Мені важко продовжувати цей ряд злочинів, але суть на сьогодні є одна. Попри все Україна є, і Україна жива.

Ми несемо пам'ять про пережитий біль як засторогу злочинам проти людства і проти людяності. Ми розраховуємо на світове розуміння і підтримку в цьому питанні.

Сьогодні – з Михайлівського майдану в центрі Києва – я, насамперед, закликаю Російську Федерацію стати поруч з нами і через державне вшанування Голодомору продемонструвати високий, належний російському народові приклад людського співпереживання.

До цього я закликаю кожну націю, яка постраждала від комуністичного режиму. Ми спільно були заручниками і жертвами минулого зла і повинні спільно від нього очиститися.

Я висловлюю вдячність усім державам, які законодавчо і політично визнали Голодомор актом геноциду українства. І вірю, що у 75-у річницю трагедії це одностайно здійснить Організація Об'єднаних Націй.

Я глибоко вірю в це, бо глибоко вірю у справедливість.

Мене обпікає цей колосок пшениці. Крізь час я відчуваю, як тягнуться до нього душі наших братів і сестер. Я відчуваю тепло цього дотику.

Не бійтесь. Вже нічого не бійтесь. За вами, убієнними в голодоморах, сьогодні постав увесь ваш народ і ваша держава.

Ми зупиняємо час на мить.

І в цю мить вас слухає Господь.

ГЕНОЦИД УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Закінчення. Початок на 1-й стор.

Президент ще раз закликав українських політиків підтримати поданий ним до Верховної Ради законопроект про визнання Голодомору 1932–1933 років геноцидом українців, як це вже зробили парламенти десяти країн світу. Він наголосив, що українські політики "мають бути мужніми" у цьому питанні. Говорячи про свій проект закону, Президент відзначив, що ряд політиків та громадських діячів розпочали дискусію, мовляв, не потрібно вводити адміністративну відповідальність за заперечення існування Голодомору в Україні, яку передбачає закон. Віктор Ющенко зазначив, що це "безпредметна дискусія". За його словами, у багатьох країнах світу існує навіть кримінальна відповідальність, що передбачає термін ув'язнення до 15 років у випадку, коли хтось заперечує існування Голокосту. "А ми ведемо дискусію в Україні, чи варто говорити про адміністративну відповідальність", – зауважив Президент.

Політики мають назвати цю трагедію геноцидом.

За радянських часів нас учили добру і водночас намагалися зітерти з пам'яті правду про 1932–1933 роки.

"Ми не маємо права забути померлих. Папа Римський Іван Павло ІІ казав: тільки усвідомлення помилок минулого є постійною спонукою до того, щоб будувати майбутнє. Гідно шанувати пам'ять невинно убієнних – це наш обов'язок перед "мертвими, живими і ненародженими", – підсумував Президент України.

Після відкриття виставки чисельний загін представників засобів масової інформації зібрався у медіа-центрі, де відбулася презентація книг, присвячених пам'яті жертв Голодомору та політичних репресій.

Звертаючись до присутніх, виконуючий обов'язки голови Українського інституту національної пам'яті, академік НАН України Ігор Юхновський зауважив, що трагічна сторінка в житті українського народу на виставці "Розсекречена пам'ять" представлена по-особливому. Багато світлин, скажімо, робилося на замовлення тодішніх представників влади. Саме тому персонажі на них – ситі, вгодовані,

самовдоволені, танцюють, посміхаються. Але ж насправді український народ у цей час помирав голодною смертю. Про це якраз і йдеться у нових книгах.

Так, Сергій Вакулишин розповів про те, як творив свою "Голодову катастрофу у Києві". Автор книги ходив від хати до хати довгожителів, записував їхні свідчення, зібравши таким чином спогади очевидців про Київ періоду 1932–1933 рр. Він подає також велику кількість архівних документів, що раніше не публікувалися. Приваблює і те, що книжка ілюстрована архівними світлинами. Видання розраховане на широке коло читачів, насамперед учнівську та студентську молодь, педагогів та краєзнавців.

Непідробний інтерес у журналістів викликала і книга "Сталінським курсом" (автор – Михайло Ільяшук). У книзі описані події 40–50-х років минулого століття. На прикладі однієї сім'ї показано долю ні в чому невинних людей, репресованих комуністичним режимом. Автор у своїх спогадах описує постаті яскравих особистостей, з якими звела його доля в таборах ГУЛАГу... У книзі показано побут в'язнів у таборі для інвалідів, їхнє прагнення у нелюдських умовах зберегти свою гідність.

Та найбільш жваве обговорення викликала книга "Український хліб на експорт: 1932–1933" – спільний проект київської міської організації Всеукраїнського товариства "Меморіал" імені Василя Стуса та Центру українознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, в якій на підставі досі невідомих документів з колишніх таємних архівів простежено геноцид українського народу в 1932–1933 роках через експорт хліба та продуктів з України.

Спершу голова Товариства Роман Круцик повідав про те, як виношувався задум створення видання, здійснювався пошук архівних документів, подякувавши при цьому колективу АБ "Експрес-Банк" (голова Юрій Джус), який профінансував цей проект.

Упорядник книги, директор Центру українознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор історичних наук Володимир Сергійчук наголосив, що ще з самого початку незалежності України у молодій державі мали оформити на законодавчому рівні геноцид нашого народу у той трагічний час. Вже тоді для цього були відповідні матеріали – українець за походженням Володимир-Юрій Данилів з Торонто (Канада) зініціював створення спеціальної Міжнародної комісії юристів, яка в 1988 році визнала Голодомор геноцидом українського народу. Очолив комісію Джакоб Сундберг із Швеції.

– Наші опоненти, – продовжив Володимир Сергійчук, – досі заперечують факт геноциду українського народу, зазначаючи, що тоді голодували також Кубань, Поволжя, Північний Кавказ. Але при цьому замовчують, що там проживали головним чином українці. Це проти них чинилося тотальне винищення.

Прикро, що окремі представники влади досі не можуть позбавитися рабопоклоніння, погоджують свої дії з Кремлем. Настав час позбутися відчуття меншовартості, повернути історичну пам'ять народу, донести правду до людей. Якщо Верховна Рада не ухвалить внесений Президентом України Віктором Ющенком проект Закону "Про голодомор 1932–1933 років в Україні", де пропонується визнати, що голодомор 1932–1933 років в Україні є геноцидом української нації, то цивілізований світ нас не зрозуміє, не сприйме як повноцінну, сильну і вольову націю.

"Голодомор 1932–1933 років, – зауважив письменник Євген Сверстюк, – це добре спланований і організований наступ на село. Це – геноцид, спрямований проти нації. Потрібно силою аргументації "просунути" окремих рабів, що носять депутатські значки, щоб вони доросли до правди".

Один з лідерів УНП Іван Заєць підкреслив, що голод – одна з найстрашніших і найпідступніших загроз для життя людини. Одна з його ознак – створення умов, несумісних для існування, особи, групи людей, цілого народу. Дуже потрібно, щоб Верховна Рада прийняла закон про Голодомор без ревізування проекту Президента, щоб ми мали гідний вигляд перед світовою громадськістю.

Вчений Василь Шендеровський висловив гордість за українців-меценатів, які допомогли фінансово у виданні книг про трагедію народу в 1932–1933 роках. Це вчинок справжніх патріотів, адже завдяки їм маємо можливість донести до свідомості молоді правду про ту трагедію.

Віддали належне авторам презентованих книг і Вільямс Морган (США) та Юрій Клюфас (Канада), які також висловили на презентації свою позицію щодо трагічних 1932–1933 років.

Залишається додати, що презентовані книги вийшли незначними накладами. Тому ті, хто цікавиться історією рідної України, її минулим, мають поспішити із придбанням цих надзвичайно цінних видань, кожна сторінка яких буквально волає страшними рядками правди про те, як "смерть людей косила, мов траву", кличе живих пам'ятати про жертви Голодомору, бути пильними, не допустити подібної трагедії в майбутньому.

Микола ПРИБЕРЕЖНИЙ

ШОВІНІЗМ

"РУССКИЙ МАРШ" ФАШИЗМУ

Український націоналізм, жертви радянської пропаганди, а також інші прокомуністичні і проросійські кола асоціюють з фашизмом. Разом з тим, жодна націоналістична організація в Україні не затаврувала себе ксенофобськими акціями, хоч як провокатори не намагалися зіграти на цьому.

Інна ВОЛОСЕВИЧ,
"Нація і держава"

У Росії ж націоналізм давно вже став синонімом фашизму, і не просто через декларативні заклики на кшталт "Росія для росіян" чи "бей жидов – спасай Рассею", а через численні вбивства іноземців на ґрунті національної і расової ненависті, які з 2004 року, мов пошесть, поширилися по всій території Росії. За статистикою, яку наводить німецька газета "Tageszeitung", найчастіше російські неонацисти нападають на громадян України, Азербайджану і Таджикистану, а з країн далекого зарубіжжя – на громадян Китаю, Німеччини, Фінляндії і В'єтнаму. Лідерами за кількістю проявів "смертельної ненависті" до іноземців є міста Санкт-Петербург і Воронеж, за ними йдуть Москва і Ростов-на-Дону. Серед інших міст, які з 2004 року "славляться" вбивствами іноземців, – Чебоксари, Петрозаводськ, Уссурійськ, Ульяновськ, регіон Кабардино-Балкарії, Орел, Чита, Нижній Новгород тощо. Нещодавно в карельському місті Кондопога відбулися масові заворушення внаслідок вбивства росіянина, який напав на чеченців. Жителі Кондопоги почали палити торгові точки і будинки чеченців, в результаті чого вся чеченська община змушена була залишити місто. За даними інституту вивчення громадської думки Ю. Левади, близько двох третин росіян підтримують гасло "Росія для росіян".

Російська влада в кращому випадку класифікує расистські напади (як, наприклад, нещодавнє вбивство таджицької дівчинки в Санкт-Петербурзі) як "хуліганство", більшість учасників якого виявляються "свідками", в гіршому ж випадку злочинцям вдається уникнути будь-якого покарання взагалі (як, наприклад, 25 липня, коли колегія присяжних міського суду Санкт-Петербурга визнала звинувачуваних у вбивстві студента з Конго невинними, за що їм влаштували овації з криками "Присяжні – молодці!"). Внаслідок майже повної безкарності, як пише "Tageszeitung", вбивства іноземців стали "улюбленим видом спорту" в Петербурзі, Воронежі, Москві та інших містах.

За свідченнями правоохоронців, фашистські угруповання дуже добре організовані, озброєні і дисципліновані, майже як солдати-найманці – це важко назвати "хуліганством", хоча їхній приклад, звичайно, спричинює також й масове хуліганство підлітків по всій Росії. Фашизм став звичним явищем у Росії – неонацистські організації спокійно проводять свої пропагандистські акції, заполонивши ЗМІ (наприклад, в романі популярної російської письменниці П. Дашкової "Приз" описується відродження фашизму і план захоплення влади молодими неонацистами, в популярних серіалах "Мєнти" і "Запретная зона" демонструються неонацистські організації як побутове явище тощо). 4 листопада в Москві пройшов "заборонений" мером Москви "русский марш", головним організатором якого був Рух проти нелегальної організації, що увібрав у себе багато скінхедських і неонацистських організацій на кшталт "Славянского союзу", члени якого вітають свого "фюрера" нацистським жестом і вигуком "Хайль!". Щоправда, організатори чемно заборонили приносити на марш будь-яку нацистську символіку. "Руські марші" успішно пройшли і в Одесі, Сімферополі й Севастополі, чого не скажеш про Київ. На Бессарабській площі зібралося не більше ста відморозків, які влаштували бійку з львівськими унсовцями, що теж зібралися в центрі Києва з дотепною метою відзначення пам'яті козаків – учасників московського походу. Врешті, усіх розігнала міліція.

Очевидно, що хтось все це організовує і оплачує – "значіт это кому-нібудь надо". Але кому і навіщо? В журналі "Кореспондент" від 4 листопада розповідається, що на неонацизмі роблять непоганий бізнес: "в Москву приїжджає бідний таджик (молдаванин, українець чи навіть росіянин з "глубінки"). Звичайно, без житла, реєстрації, а часто навіть і без документів. Таких робітників на будівництвах спочатку приймають з розкритими обіймами. Їх селять в корпоративних гуртожитках, але перші два-три місяці виплата заробітної плати "затримується". А через три місяці в цей гуртожиток "раптово" приходить перевірка з міліції і всіх нелегалів висилають із столиці. А щоб не було проблем із незадоволеними гастарбайтерами, на допомогу завжди готові прийти бритоголові "качки" із Руху проти нелегальної імміграції" (цитата подана в українському перекладі – **І. В.**). Для будь-яких насильницьких дій деяким бізнесменам простіше і ефективніше найняти запальних нацистських активістів замість висооплачуваних найманців. Однак бізнес – це вже наслідок, а яка ж політична першопричина?

Дуже смішно читати статті з російських ЗМІ із заголовками на кшталт "Иностранцев в России убивают, чтобы дискредитировать патриотизм в глазах населения" з Інтернет-газети "Новий регіон". Автори подібних статей активно шукають "зовнішніх і внутрішніх" ворогів, яким вигідно "роздування в ЗМІ міфу про коричневу чуму, що "ніби" охопила російське суспільство. У багатьох коментарях зростання ксенофобії прямо пов'язується із зміцненням позицій спецслужб і армії, намаганнями держави налагодити ідеологічну роботу серед молоді, посиленням впливу православної церкви. Себто ксенофобія була оголошена наслідком поширення патріотичних ідей в російському суспільстві. <...> Звинувачення в наш бік з приводу авторитаризму, економічного імперіалізму, згортання громадянських свобод <...> пояснюються тим, що Росія одужує (!!!), і це зовсім не подобається тим, хто прагне вхопити якнайбільший шматок "російського спадку" (цитата подана в українському перекладі – **І. В.**)". Подібний зміст мала і заява відомого російського коміка В. Жириновського: мовляв, вбивства іноземців замовлені з метою підриву довіри до Росії і зриву зустрічі "великої вісімки". Цікаво, що майже всі ЗМІ наголошували на тому, що "хтось" "проплатив" вбивства іноземних студентів саме напередодні саміту "великої вісімки" в Санкт-Петербурзі ("Головна мета – не допустити посилення позицій Росії як одного з лідерів світової спільноти", "Новий регіон", 26.06.06). Але ж вбивства іноземців почалися зовсім не напередодні літнього саміту у 2006 році – отже, цей "хтось", вочевидь, наперед готуючись до саміту, "проплачував" вбивства ще з 2004 року? Найбільшим фарсом є те, що ні журналісти, ні політики на кшталт "Жиріка" не мають ані найменшого уявлення, хто б це міг бути таким страшним "зовнішнім і внутрішнім" ворогом Росії, який замовляє вбивства іноземців.

При цьому, якщо російські спецслужби дійсно настільки "зміцнили свої позиції", невже їм так важко викорінити такий шкідливий для іміджу країни і патріотичної ідеології неонацизм? Невже, врешті, "важко" посадити суспільно небезпечних вбивць таджикської дівчинки, щоб показати, як гарно працює влада і міліція? Але ж у Росії знищуються зовсім не неонацисти, а навпаки – люди, які намагаються боротися з людиноненависництвом і ксенофобією. Нещодавно увесь світ був вражений вбивством Ганни Політковської (дівоче прізвище якої чи не найбільш антиімперське з усіх – Мазепа), яку називали "совістю Росії" за те, що вона писала правду про чеченську війну для того, щоб це жахіття не поширилося на всю Росію. 10 жовтня на честь пам'яті Політковської журналісти та українські партії національ-демократичного спрямування провели пікет під російським посольством під гаслом "Ні" російському фашизму". Навряд чи випадково її вбили в день народження Путіна, який тільки через три дні після дзвінка Дж. Буша видушив із себе кілька слів щодо вшанування її пам'яті, не забувши згадати, що вона "не відігравала значної ролі в політичному житті країни". Невдовзі після цього 21 жовтня у власній галереї невідомі жорстоко побили Марата Гельмана, автора скандального списку 100 російських фашистів.

Висновок елементарний: пан "ВВП" не з тих, хто довго терпить невдоволених ним. Він міг би роздавити всіх неонацистів одним пальцем – натомість при якихось жалюгідних декларативних заборонах малювати свастику неонацисти мають у Росії повну безкарність і всіляку підтримку, а їхні вороги знищуються. Самі неонацисти відкрито хвалять Путіна і хваляться його неофіційною підтримкою. Для чого Путіну неонацисти – для того, щоб відновити тоталітарну державу чи навпаки, щоб на контрасті із "злими фашистами" просунути щось своє або когось свого? У Росії взагалі суспільна свідомість, а може, й реальність така, що за будь-якою резонансною подією всі бачать замовлення і складні політичні маніпуляції із складними довготривалими цілями. Насправді ж всі ці "маніпуляції" – не що інше, як тотальне насильство і тоталітарний безлад.

Страшно жити поряд з такою країною. Вона активно поширює свою заразу в Україні, насаджуючи в нас смердючі організації на кшталт "Молодіжного євразійського союзу", який заявляє, що будуватиме в нас "російську імперію" і "гасити помаранчевий неонацизм", або "Прориву". В Криму російським неонацистам вже цілком вдається грати на антитатарських і антиукраїнських настроях, а тепер вони добираються до Києва, заснувавши Український рух проти нелегальної еміграції, який 2 жовтня провів мітинг на Михайлівській площі у Києві. За твердженням журналу "Кореспондент", цей рух нібито підтримують "українські націоналісти-екстремали". Не знаю, як можна назвати "українськими націоналістами" прихильників філії російського Руху проти нелегальної еміграції – це можуть бути тільки провокатори.

Нещодавно в нашій столиці вбили нігерійця, в Полтаві побили іранську студентку. Колишній директор Ку-клукс-клану Девід Дюк безперешкодно відвідує МАУП, відому своїми антисемітськими провокаціями. Студент Київського політехнічного інституту, що приїхав з Лівану, в інтерв'ю журналу "Кореспондент" розповів, що після нападу скінхедів вони із земляками намагаються ходити тільки групами по кілька чоловік, а на Хрещатик навіть і носа не показують. "Нам розповідали, що тут Європа і немає скінхедів", – гірко жалівся він журналістам.

До Росії нам іще, звичайно, дуже далеко – поки що неонацизм слабко проростає на миролюбному українському ґрунті – але зіпсувати імідж країни дуже просто. Якщо в нас зростатиме кількість скінхедів та неонацистських організацій і, відповідно, вбивств і побиттів іноземців, у світі нас вважатимуть такою ж "фашистською країною", як зараз вважають Росію. На сайтах американського й французького посольств в Україні розміщені попередження щодо збільшення кількості вуличних нападів на людей небілої раси в Україні. І якщо наша влада залишається такою ж бездіяльною щодо російських неонацистів, як і російська влада, легко дозволяючи їм проводити свої мітинги, – отже, нашій владі це теж вигідно?

Олександр ПАЛІЙ

Росія через своє Міністерство закордонних справ назвала Голодомор в Україні 1932–1933 років "так званим "голодомором" і заявила, що не визнаватиме його геноцидом за етнічною ознакою. Як стверджує МЗС Росії, "абсолютно очевидно, що проводилася вона (політика, що призвела до Голодомору) не за національною ознакою".

Між тим, МЗС Росії явно намагається приховати очевидні речі. Наявні історичні дані переконливо свідчать про те, що Голодомор був спрямований саме проти українського народу.

Правда полягає в тому, що з усього СРСР в 1932–33 роках лише в Україні, а також лише в населених українцями районах Кубані застосовувалися військові операції з огородження, з тим, щоб не дати населенню врятуватися від голодної смерті. Цілі області України, населені пункти, а також сам кордон УРСР в 1932–33 роках були оточені військовими загонами, які не випускали людей до інших регіонів СРСР, а також із сіл і містечок у великі міста України. Цьому є маса архівних доказів та розповідей досі живих свідків. Нічого цього ані в Поволжі, ані в інших регіонах СРСР не було.

Технологія хлібозаготівель на Поволжі та інших територіях СРСР, де відчувалася нестача харчів, була принципово іншою, без застосування огороджень голодуючих районів військами.

Саме тому голод охопив усю територію тодішньої УРСР, але не зачепив сусідніх областей Росії й Білорусі. Сьогодні по всьому периметру кордону України від Житомирщини до Луганщини розташовані численні українські села, в яких від голодної смерті вимирали сотнями й тисячами. А за кілька кілометрів, за кордоном України, населення інших республік – Росії та Білорусі – не відчувало погіршення ситуації.

Саме щодо населення України було ухвалено постанову, яка запровадила вилучення у селян не лише зерна, а всіх без винятку харчових запасів. Знову-таки, нічого подібного в інших районах СРСР не було.

В умовах наростаючого масового голоду 27 грудня 1932 року було прийнято постанову про запровадження в СРСР паспортної системи для всіх громадян, за винятком селян.

Менше ніж за місяць після запровадження паспортної системи, 22 січня 1933 року, Сталін і Молотов направили партійним, радянським і каральним органам низки районів країни безпрецедентну директиву, у якій спеціально відзначалося, що на Кубані і в Україні почався масовий виїзд селян у центрально-чорноземний район Росії, на Волгу, в Московську і Західну області, в Білорусію.

Органам влади наказували не допускати масового виїзду селян в інші райони, а "тих, хто пробрався на північ", негайно заарештовувати і, після того, як були виявлені "контрреволюційні елементи", висилати на місця попереднього проживання. У результаті в селах люди помирали від голоду, не маючи можливості врятуватися з районів голодомору.

До початку 1933 року, за даними ОГПУ, було затримано 219,5 тисячі осіб, з яких 186,6 тисяч були повернуті, а інші притягнуті до судової відповідальності. 17 березня 1933 року, в найбільший

ПАМ'ЯТІ ЗНИЩЕНИХ УКРАЇНЦІВ

ГОЛОДОМОР ЯК МАСОВЕ ВБИВСТВО ЗА ЕТНІЧНОЮ ОЗНАКОЮ

розпал голодомору, було прийнято постанову ЦВК і РНК СРСР, згідно з якою вихід із колгоспу допускався тільки з дозволу адміністрації на основі організованого набору робочої сили. Крім цього, як вже сказано, застосовувалися й методи поліцейського характеру: території, на яких організовувався Голодомор, оточувалися військовими кордонами, і населення не випускалося за їхні межі.

Голодомор проводився паралельно з масовим винищенням української інтелігенції. З трьох сотень українських письменників живими залишаються 36. З Кубані переселяються до Сибіру цілі станиці, населені переважно українцями. Переселення станиці Полтавська та інших – це перший випадок застосування геноцидної практики масових переселень в СРСР.

14 грудня 1932 року під головуванням Сталіна у Москві проходить оперативна нарада, на яку викликають членів ЦК КП(б)У, крайкому Північного Кавказу та обкому Західної (Смоленської) області. Західна область фігурувала для маскування, щоб хоч таким чином прикрити протиукраїнську спрямованість операції.

У Постанові ЦК ВКП(б) та РНК СРСР про хлібозаготівлі в Україні, на Північному Кавказі та у Західній області участь Західної області обмежена простою вказівкою закінчити план заготівлі зернових до 1 січня 1933. Фактично ж вістря цієї постанови спрямоване навіть не на організацію хлібозаготівель, а на організацію, під прикриттям хлібозаготівель, знищення всіх форм економічного, політичного та культурного відродження України, найяскравішим виявом якої була українізація.

У цій постанові під прикриттям партійно-схоластичної лексики давалася однозначна вказівка припинити українізацію: "ЦК и СНК отмечают, что вместо правильного большевистского проведения национальной политики в ряде районов Украины, украинизация проводилась механистически, без учета конкретных особенностей каждого района, без тщательного подбора большевистских украинских кадров, что облегчило буржуазно-националистическим элементам, петлюровцам и пр. создание своих легальных прикрытий, своих контрреволюционных ячеек и организаций". Після цієї постанови було посилено антиукраїнський терор.

Крім того, голод у Поволжі, післявоєнний голод в Україні та СРСР загалом завжди визнавався в СРСР. Добре відома організація міжнародної допомоги "голодуючим Поволжя".

Нічого такого щодо голоду в Україні 1932–33 років не було, хоча він був набагато жорстокішим, аніж голод у Поволжі. Той, хто за часів СРСР через десятиліття після Голодомору сказав би слово "голод" щодо України, неодмінно потрапив би до в'язниці. І це при тому, що про Голодомор пам'ятало все доросле населення України.

Саме це є справжня правда, підтверджена тисячами фактів. Тому Голодомор може вважатися геноцидом, тобто масовим убивством за етнічною ознакою. І це не в змозі заперечити навіть МЗС Росії, попри всі свої зусилля.

Докази навмисності організації Голодомору в Україні – як цвяхи в язик адептам СРСР в Україні і за кордоном.

Ніхто з них не може пояснити, як в Україні могла статися масова загибель людей від голоду у ХХ столітті, коли його (голоду) не фіксували жодні дані за всю історію країни. Про роки неврожаїв, які траплялися в нашій історії, літописи повідомляли виключно в контексті зростання цін на хліб, і ніколи – як про роки голодної смерті людей, тим більше – масової.

В Україні сама природа заперечує можливість голоду на цій землі.

Ніхто не здатен пояснити, чому іншим регіоном, крім України, де в 1932–33 роках були застосовані збройні сили для огородження територій після вилучення харчів у населення, стала Кубань – єдиний регіон СРСР поза Україною, де на той час переважало українське населення.

Ніхто не може пояснити, чому в голодні для України 1932–33 роки СРСР масово експортував зерно та інші харчові товари за кордон, у той час, коли в Україні гинули мільйони людей. Доказів цьому безліч за кордоном, у відкритій біржевій та урядовій статистиці. У той час, коли голод охоплював дедалі ширші території, повним ходом йшло відвантаження зерна на експорт. Ось рядки з телеграми заступника голови Ради праці й оборони Куйбишева в ЦК КП(б)У: "Предлагаю немедленно усилить первую очередь отправку порты, отгрузить до конца месяца тонн пшеницы 30 тыс., ячменя – 20 тыс., ржи – 10 тыс., не считая уже отгруженного. Примите как боевое задание ежедневных отгрузках".

Викликають подив спроби пояснити голод в Україні "перегинами" місцевих керівників, або незнанням вищого начальства. Такі аргументи цілковито абсурдні для такої країни, як СРСР, де про кожен "чих" своїх підданих знали НКВС і ЦК КПРС. Тому протягом майже двох років мільйонами вмирати від голоду люди в Україні могли тільки з відома й схвалення цього в Москві.

Спроби звалити вину за Голодомор на місцевих начальників – це все одно, що звинувачувати Російську визвольну армію Власова у всіх злочинах гітлерівського режиму на території СРСР.

Тому не випадково вже 10 країн світу визнали цей голод геноцидом – тобто актом убивства українського народу. Слід сказати, визнали без надмірних зусиль керівництва України, яке довго вважало, що згадувати загиблих українців – це колоти очі Москві. Верховна Рада України 14 травня 2003 року на своєму спеціальному засіданні прийняла Звернення до українського народу, в якому визнала Голодомор актом геноциду українського народу, але таке рішення пройшло з мінімальним результатом – 226 депутатів. Треба думати, решта – 224 депутатів – лишилися по інший бік.

Загиблих від голоду в СРСР в 1932–33 роках об'єднує те, що абсолютна більшість із них були українцями, мешканцями територій із переважно українським населенням України та Кубані, в оточенні яких були задіяні війська. Звичайно, серед потерпілих траплялися й представники інших етносів, а не лише українці. Якщо їм не вдавалося влаштуватися в організації, що забезпечувалися харчами.

Саме в інші, відносно ситі регіони СРСР, втікали з України ті, кому вдавалося просочитися через збройні кордони.

Таких дій московського уряду з убивства українського народу не можна пояснити жодною цинічною економічною доцільністю. Річ у тім, що будь-яка держава знає, що її основна сила – в людях. Мільйони українських селян щороку продукували для радянської системи значно більше харчів, ніж обсяг, який міг урятувати їхнє життя у 1932–33 роках.

Найбільш вразливими до голоду завжди є діти – ті, хто завтра мали б стати продуктивним населенням і основою економічної могутності країни. Однак СРСР усе одно пішов на вбивство.

Тодішній керівник столичної (Харківської) ОГПУ сказав, що в результаті голоду "етнографічний матеріал буде змінено". Італійський консул у Харкові Сержіо Граденіго писав послу Італії в Москві, що "наслідком теперішнього лиха в Україні буде російська колонізація цієї країни, яка призведе до зміни її етнографічного характеру. В майбутньому і, либонь дуже близькому майбутньому, ніхто більше не говоритиме про Україну чи про український народ, а то і про українську проблему, бо Україна стане де-факто територією з переважно російським населенням".

Визнання Голодомору актом геноциду, яке дедалі більше поширюється серед держав світу, свідчить про очевидність доказів. Влаштований в Україні Голодомор стоїть поряд із фашистськими газовими камерами – і за масштабом, і за суттю.

Чому ж удар керівництва СРСР було спрямовано саме проти українців?

Річ у тім, що саме існування України серйозно підриває імперську ідентичність Росії, завдає їй смертельного удару. Якщо Київ і майже всі найбільші міста Київської Русі – одвічно українські, то що тоді Росія?

Крім того, Україна була найбільшою іноетнічною частиною імперії, а отже, найбільш небезпечною для неї. На початку ХХ століття стало очевидно, що політика російського царату з асиміляції українців зазнала краху. Українське населення швидко зростало.

Попри інтенсивну переселенську політику, частка росіян в УРСР станом на 1926 рік становила лише 9%. Якщо враховувати всю Україну, разом із західною частиною, то частка росіян серед населення України не перевищувала 7%.

Сільське населення України мало чіткі ознаки етнічної ідентичності, насамперед мову. Ці ознаки почали набирати виразного політичного характеру. Особливо це проявилося під час визвольних змагань 1917–1923 років. Тоді позбавлені еліти, елементарної організації і зв'язку, українські повстанці, за визнанням Троцького, відтягнули на себе втричі більше сил більшовиків, ніж уся Антанта.

Ще в 1922 році більшовики в Україні не контролювали навіть більшості повітових міст, а лише губернські. Війна з більшовиками тривала в Україні набагато довше, ніж в інших регіонах СРСР. Вона припинилася лише після того, як Ленін зрозумів небезпеку повстань в умовах загрози зовнішньої інтервенції і санкціонував запровадження НЕПу і українізації.

У ці роки Україна показала значну силу, і, треба визнати, жалюгідний інтелектуальний рівень тодішньої "еліти", її державницьких інстинктів та організаційних здібностей. Знайомий розклад, чи не так? Через цю еліту, власне, і було програно війну, з усіма наступними наслідками, включно з Голодомором.

Друге питання: чому більшовики не довели свою справу і не винищили українців остаточно?

Відповідь на нього, вочевидь, лежить в економічній площині. На початку 1930-х років світ із усією очевидністю йшов до нової війни, а Україна без населення втрачала своє економічне значення. Тому для Кремля значно ефективніше було зламати хребет Україні та перетворити українців на генетичний матеріал, ніж фізично знищити всіх представників українського етносу.

Однак, схоже, навіть після Голодомору загроза від України постійно стояла перед очима керівників імперії.

Треба сказати, що масове винищення чи переселення народів – звичний метод управління східних деспотів. Так робили месопотамські царі задовго до нашої ери, так чинили монгольські завойовники в Азії. Так зробив СРСР щодо доброго десятка народів Кавказу і Криму, соціальна єдність яких виявлялася заміцною для руйнування та асиміляційного впливу.

Голодомор став наймасштабнішою геноцидною дією, вчиненою СРСР за свою історію.

Однак, схоже, кількість українців допомогла нам і цього разу.

Крім того, політична ефективність масованого винищення українців не могла бути стовідсотковою, оскільки Москва не контролювала майже чверть українського населення, яке мешкало на Західній Україні, за кордонами СРСР.

Які наслідки має Голодомор для України?

Дані підтверджують зв'язок між Голодомором і сучасною демографічною ситуацією в країні. На початку ХХ століття Україну за швидкістю зростання населення порівнювали з Китаєм. Сьогодні, після серії демографічних катастроф ХХ століття, Україна – номер один у світі за швидкістю зниження кількості населення.

В Україні майже не лишилося людей місцевого походження 1928–33 років народження, більшість з яких померли з голоду. Поляки абсолютно правильно пам'ятають і шанують двадцять тисяч своїх співвітчизників, яких більшовики розстріляли в Катині. Однак в Україні протягом голодного року кожного дня була така "Катинь".

На місце загиблих внаслідок Голодомору українців з інших регіонів СРСР активно завозилося іноетнічне населення.

Другий всесоюзний перепис закінчився в 1939, проте дані його не публікувалися. Очевидно, картина, яка поставала за цифрами, була надто моторошною. Наступний перепис в СРСР проведено тільки в 1959 р. З 1926 року, тобто за 33 роки, кількість українців зросла всього на 1,5 мільйона, тоді як чисельність росіян в СРСР за цей час зросла на 56,9%. І це при тому, що на зламі 1930–1940-х років Україна отримала значне вливання українського населення внаслідок входження до її складу Галичини, Закарпаття й Буковини. А це близько 6 мільйонів. Немає сумніву, що в зазначеному часовому проміжку (1926–1959) сталася українська національна катастрофа.

Такі демографічні ями позначаються на кількості представників наступних поколінь. У Західній Україні, яка сама чимало потерпіла внаслідок депортацій та репресій, але яку все ж оминув Голодомор, демографічна ситуація суттєво краща, ніж на решті території країни.

Усе це ми маємо розуміти і пам'ятати. Лише розум і добра пам'ять можуть вберегти Україну від фатальних помилок. Це для російського президента Путіна розпад СРСР був найбільшою катастрофою ХХ століття. А для українського народу найбільшою катастрофою було те, що та країна взагалі існувала.

("Українська правда")

Представники найчисельніших етносів на території СРСР за матеріалами переписів 1926, 1937 рр.

Національність	1926 р.	1937 р.	1937 у % до 1926
росіяни	77 791 124	93 933 065	120,7 %
українці	**31 194 976**	**26 421 212**	**84,7 %**
білоруси	4 738 923	4 874 061	102,9 %
узбеки	3 955 238	4 550 532	115 %
татари	3 029 995	3 793 413	125,2 %
казахи	3 968 289	2 862 458	72,1 %
євреї	2 672 499	2 715 106	101,6 %
азербайджанці	1 706 605	2 134 648	125,1 %
грузини	1 821 184	2 097 069	115,1 %
вірмени	1 568 197	1 968 721	125,5 %

Таким чином, середнє співвідношення населення СРСР між 1926 і 1937 роками (без урахування українців і казахів) склало 119,4 %. **Серед мешканців України виявилося 84,7 %, тобто до 1937 року мешканців України виявилося 70,9 % від очікуваної кількості.**

За всю історію людства таких показників середньої тривалості життя в Україні ніколи й ніде зафіксовано не було: середня тривалість життя чоловіків в Україні (1933 р.) – 7,3 року; середня тривалість життя жінок в Україні (1933 р.) – 10,9 року.

СТОРІНКИ ІСТОРІЇ

УРОКИ БАЗАРУ

Воєнні аспекти Другого Зимового походу Армії Української Народної Республіки восени 1921 року

Михайло ПОЛІЩУК

Щоб зрозуміти велич подвигу учасників Другого Зимового походу Армії Української Народної Республіки восени 1921 року, варто дізнатися, які великі ворожі сили протистояли жменьці хоробрих.

Наприкінці 1920 – на початку 1921 рр. територію України окуповувала Червона армія Совєтської Росії чисельністю до 1 млн 200 тис. чоловік. Тут дислокувалося 35 дивізій, 10 бригад, технічні та спеціальні частини, які були зведені у п'ять армій (4-у, 6-у, 12-у, 14-у, 1-у кінну). Щодо національного складу цих військ, то про нього доповів на т. зв. "V Всеукраїнському" з'їзді Рад (березень 1921 р.) М. Фрунзе: росіяни становили в цей період 85% особового складу Червоної армії в Україні, українці – до 9%, білоруси, татари та інші – до 6%. Ці цифри вщент розбивають твердження про "громадянський" характер війни в Україні і свідчать про завоювання території УНР чужоземними російськими військами.

Хоч росіяни провели протягом 1921 року значну демобілізацію своїх сил, все одно восени в Україні перебувало півмільйонне угруповання окупаційних російських військ. Червоноармійці проводили каральні експедиції проти українських повстанців і грабували український хліб.

Дислокація частин Червоної армії, що перебували на Правобережжі, була наступною:

1. 44-а стрілецька дивізія займала Волинську губернію, причому дві її бригади перебували в південній частині губернії й одна бригада – у північній. Зокрема, 130-а стрілецька бригада займала район Янушпіль (західніше Бердичева) – Н.-Кодня (південніше Житомира) – Полонне; 131-а стрілецька бригада – район Ізяслав – Красилів – Старо-Костянтинів і 132-а стрілецька бригада – район Новоград-Волинськ – Горошки (на північний захід від Житомира) – Овруч. Штаб 44-ї дивізії розташовувався в м. Житомирі.

2. 24-а стрілецька дивізія і 1-й кінний корпус займали Подільську губернію, причому одна бригада 24-ї стрілецької дивізії була висунута в північно-західну частину губернії, інші дві бригади забезпечували південно-східну частину; 1-й кінний корпус розташовувався в районі Хмельник – Літин – Рахни – Брацлав – Вінниця.

Зокрема, 70-а стрілецька бригада 24 дивізії займала район Проскурів – Дунаївці – Деражня і прийняла на себе перший удар українських сил. У зазначених вище пунктах розташовувалися відповідно 209-й, 210-й і 208-й стрілецькі полки; штаб 70-ї бригади перебував в містечку Бар.

71-а стрілецька бригада займала район Томашпіль – Рудниця – Ольгопіль і 72-а стрілецька бригада – район Ладижин – Бершадь; штаб 24-ї дивізії розташовувався в Гайсині. 1-й кінний корпус займав 1-ю кавдивізією район Браїлів – Красне – Брацлав – Немирів і 2-ю кавдивізією – район Сольниця – Хмельник – Літин – Тиврів – Янів. Штаби дивізій розташовувалися: 1-ї у Брацлаві, 2-ї – у Хмільнику; штаб 1-го кінного корпуса перебував у Вінниці.

3. Територія Київської губернії забезпечувалася двома бригадами 45-ї стрілецької дивізії, що займали відповідно північну і південно-західну частини губернії, і 3-м кінним корпусом, що розташовувався 2-ма кавалерійськими дивізіями в південній і південно-східній частині. Зокрема, 133-а стрілецька бригада 45-ї дивізії займала район Радомишль – Чорнобиль – Бородянка, і 134-а стрілецька бригада – район Липовець – Погребище – Козятин. Третя бригада дивізії перебувала за Дніпром, у Ніжині – Чернігові; штаб дивізії стояв у Білій Церкві і кавалерійський полк – у Фастові.

Нарешті, 3-й кінний корпус, до складу якого входили 7-а і 9-а кавалерійські дивізії, розташовувався в районі Умань – Тетіїв – Тараща – Переяслав – Звенигородка. Штаб 7-ї кавдивізії стояв у Звенигородці, 9-ї – в Таращі, штаб корпусу – в Умані. Чисельністю бійців, озброєнням і технічними засобами російські війська незрівнянно перевершували українські.

Перші відомості про перехід кордону українськими військами командування правобережного угруповання Червоної армії отримало з Києва опівдні 28 жовтня. Водночас з-поміж населення розійшлися чутки про багаточисельність українських сил і про початок масового антиросійського повстання. Червоне командування не на жарт занепокоїлося. Воно посилило свої розвідувальні та охоронні органи і зосередило війська в районах їхнього розташування, очікуючи з'ясування обстановки.

Українські військовики віддають шану пам'яті Героїв Базару.

Частини 70-ї бригади 24-ї стрілецької дивізії протягом 28/10 зосередилися: 209-й полк – Проскурів (нині – Хмельницьк), 208-й – Деражня, 210-й – Дунаївці; полк київських курсантів побатальйонно: Бар – Єлтушків; бронепоїзд № 15 – Деражня. На світанку 29 жовтня бригаді було наказано перейти до активних дій, а частинам 44-ї дивізії і першого кінного корпусу запропоновано стягти полки до штабів і приготуватися перешкодити українському війську наступати в східному і північно-східному напрямках.

Тим часом, українська сторона на світанку 29-го жовтня залишила станцію Ярмолинці, рушивши спочатку в південному напрямку. За ними погналися частини 70-ї бригади, 209-й полк якої о 14 годині зайняв без бою станцію Ярмолинці. 208-й полк рушив з Деражні до ст. Ярмолинці; після одержання звісток про відхід українців на південь був затриманий у районі Михалпіль; полк курсантів протягом 29 жовтня рухався на Зіньків, а 210-й полк вислав 2 батальйони з Дунаївців назустріч українцям з півдня.

У ніч з 16 на 17 листопада 3-я бригада ночувала в районі сіл Олізарівка – Красилівка – Воровськ (усі пункти на схід від м. Ксаверів) і вранці 17-а рушила вслід за Волинською групою Ю. Тютюнника, з'єднавшись із другою бригадою. Діями російської кінноти керував командир 9-ї кавалерійської дивізії Г. Котовський.

Рух Волинської групи з с. М. Миньки прикривав заслін з піхоти, виставлений на південно-західній околиці цього села. Під ударом переважаючих сил ворожої кінноти, частково спішеної, заслін був збитий і розсіяний. Однак Волинська група продовжувала завзято відбиватися від атак окупантів. Під ударами 54-го спішеного і 53-го кінного ворожих полків українські воїни відступили до с. Звіздаль на північ від с. М. Миньки. Там вони були оточені російськими 53-м і 54-м кавалерійськими полками. В ході нерівного кривавого бою частина українських військовиків загинула, а інші потрапили у ворожий полон. Російські бандити, нехтуючи міжнародним гуманітарним правом, люто знущалися над полоненими українцями, а потім розстріляли 359 героїв.

Після бою частини 9-ї кавдивізії 18 листопада зосередилися: 3-я бригада в районі с. Базар; 2-а бригада рушила у район сіл Васьковичі – Михайлівка (на північний схід від ст. Коростень) і 1-а бригада зосередилася в с. Чернявка.

Подальші дії російських частин були спрямовані на погоню за генералом Ю. Тютюнником, на переслідування загону отамана Чорного і на "зачистку" території від повстанців.

Для переслідування генерала Ю. Тютюнника від частин 3-ї бригади 9-ї кавалерійської дивізії був виділений невеликий "летючий" загін у 90 вершників на кращих конях, якому було наказано, рухаючись слідами українців, будь-що-будь наздогнати і захопити самого Ю. Тютюнника. Опитуванням місцевих жителів було встановлено, що його загін 18 листопада пройшов на Россохи (на південний схід від Овруча) і далі в північно-західному напрямку. Незважаючи на всі зусилля, "летючому" загону не вдалося догнати Ю. Тютюнника, який, пройшовши на м. Славечно і далі на Журжевичі, що на північ від Олевська, у ніч з 20 на 21 листопада перейшов на контрольовану поляками територію.

Загін отамана Чорного 18 листопада був виявлений червоними на північ від станції Тетерів. Чисельність повстанців визначалася в 150 шабель і 100 багнетів. Одержавши, очевидно, звістку про поразку Волинської групи генерала Ю. Тютюнника, повстанці почали відступ на Комарівку – Гуту-Заболоцьку – Царівку, де були 21 листопада опівдні. Їх переслідували в цей час загони кінних розвідників 398-го і 399-го полків 45-ї дивізії і 42-й кавалерійський полк 7-ї кавдивізії червоних. Незважаючи на всі спроби росіян знищити повстанський загін, 25 листопада він пройшов через с. Жуків і, минувши с. Мар'янівку на північний схід від м. Острог, о 7-й годині ранку перейшов через польсько-російський кордон в напрямку на с. Милятин.

Незважаючи на свою велетенську чисельну і технічну перевагу, яка, врешті, й дала змогу завдати поразки воякам УНР, російські війська діяли боязко, мляво і допустили до прориву українських частин на окуповану росіянами українську територію.

Дійсно, повстанці, незважаючи на кинуті для знищення їх значні сили, увесь час просувалися з одного району в інший, маневрували, відривалися від переслідувачів і встигли навіть проникнути майже до самого Дніпра, у район, безпосередньо прилеглий до столиці Правобережжя – Києва. Російські кавалерійські частини не довели своєї переваги проти супротивника, в більшій своїй частині пішого й обтяженого хворими, пораненими й обозом.

Регулярні частини російської Червоної армії виявилися не пристосованими до боротьби з рухливими повстанцями внаслідок своєї залежності від недосконалого тилового забезпечення і громіздких обозів. Зрештою, росіяни за звичкою й далі займалися "самопостачанням" за рахунок місцевого населення, що зводилося до брутального захоплення продовольства й фуражу і всіляких незаконних дій. Тому українське населення допомагало не їм, а повстанцям і попереджало своїх про небезпеку. Розвідка ж росіян діяла слабо і не забезпечувала вчасно свої штаби необхідною інформацією. Відповідно, росіянами не були використані бронепоїзди для прикриття залізничних ділянок у пунктах переходу їх повстанцями і зовсім не використані бронезагони й авіація.

Командування російських військ свої прорахунки в операції проти української сторони "звалили" на бездоріжжя і сильно пересічену місцевість у південній частині Поділля, густі ліси на Волині, а також вкрай погану погоду. Мовляв, внаслідок надзвичайно тяжких умов пересування, дощу з мокрим снігом, холодного вітру й страшній ожеледі сильно виснажилися кавалерійські частини і не виконали в повному обсязі поставлених завдань.

Однак від негоди страждали й українські військовики. Та гріла їх віра в правоту свого діла, мужність і любов до Батьківщини. Разом з тим, Другий Зимовий похід не досяг своєї мети через низку несприятливих факторів як об'єктивного, так і суб'єктивного характерів.

Не маючи дійсно реальної сили і достатньої кількості зброї для планомірного наступу проти російських військ, українське командування було змушене впродовж всієї операції обмежуватися перекиданням на окуповану росіянами територію окремих загонів із розрахунком на організацію масового повстання серед населення і на поповнення своїх рядів, зброї і кінського складу за рахунок трофеїв. Однак, крім окремих селянських виступів у прикордонній смузі і пунктах проходження повстанців, більших повстань організувати не вдалося, а розрахунок на поповнення озброєння за рахунок розбитих російських частин не справдився.

Недоліком у діях військовиків УНР була їхня розрізненість. Виступи по черзі в різних пунктах кордону і вступ на окуповану росіянами територію України невеликими групами, що складалися наполовину, а іноді й більше з піхоти, свідчили про катастрофічний брак необхідних матеріальних засобів, без яких відвоювати Правобережжя України було вкрай проблематично.

Ще одним прорахунком походу, побудованого на планах організації масових повстань і партизанських загонів серед місцевого українського населення, була незадовільна організація на окупованій росіянами території широкої політичної роботи до початку бойових дій і під час них. Без цього не можна було сподіватися на досягнення успіху у війні з окупантами. Характер збройного виступу не дозволив створити необхідні для систематичної політроботи постійні органи і під час перебування на окупованій території військовикам УНР довелося обмежитися поширенням відозв, наказів і деякої антикомуністичної літератури.

На успіхові походу позначився і брак кавалерії. Дії української сторони сковувалися перевагою в її рядах піхоти, хоча і посадженої на підводи, однак без необхідної в партизанській війні рухливості. Відсутність у Ю. Тютюнника чисельної кінноти стало однією з головних причин невдачі Другого Зимового походу.

Ще одна проблема, яка є характерною для всіх повстанських армій, – це нестійкість партизанських підрозділів внаслідок слабкої навченості бійців і недостатньої згуртованості загонів. Тому слід більш ретельно підбирати й вишколювати повстанські кадри, особливо командні. Від енергійних і відважних командирів під час повстанської війни, а при партизанських діях особливо, залежить більша частина успіху.

Хоча від подій 1921 року нас віддаляють 85 років, однак ми повинні вивчати бойовий досвід наших попередників, вчитися в них любити й захищати Батьківщину, примножувати успіхи і враховувати помилки. Боротьба за Українську Самостійну Соборну Державу не завершилася. Вона тільки ведеться в інших формах. І наше завдання – її виграти!

ПРО УКРАЇНУ ТА УКРАЇНЦІВ

СВІТ МАЄ ЗНАТИ ПРАВДУ

Майже два останні місяці в Україні перебували режисер Юрій Луговий і оператор Істан Розумний з канадського міста Монреаля. Упродовж цього періоду їхні будні були насичені частими переїздами з одного міста в інше, наповнені численними зйомками, зустрічами з людьми різного віку і політичних поглядів.

Про мету візиту канадців в Україну йдеться в інтерв'ю, яке дав нашому кореспонденту Юрій ЛУГОВИЙ.

— Пане Юрію, чим викликаний Ваш нинішній візит в Україну?

— За останній період разом із своїм колегою Істаном Розумним ми побували у багатьох містах України. Причому відвідали мало не всі регіони країни. Побували, зокрема, у Харкові, Донецьку, Дніпропетровську, Умані, Львові, Івано-Франківську, Самборі, Дрогобичі, Косові... Звичайно ж, багато працювали у Києві, прилеглих до нього містах. Що ж до знімальних майданчиків, то ними стали вулиці столиці України, садиби і домівки звичайних громадян, музейні кімнати, кабінети високопосадовців тощо.

Ми зараз працюємо над створенням стрічки про Україну, а тому, перебуваючи у вашій країні, намагалися зібрати якомога більше фактів і документів. Гадаю, зі своїм завданням упоралися, адже відзняли більше 250 годин цінного матеріалу. Тепер маємо все це ретельно опрацювати, щоб "утиснутися" у 60 годин майбутньої стрічки, кожна серія якої розрахована на 55 хвилин. До речі, сім серій фільму вже змонтовано.

Істан РОЗУМНИЙ і Юрій ЛУГОВИЙ (зліва направо) під час проведення знімальних робіт в Україні

— Про що конкретно йтиметься у майбутній картині?

— Екзекутивний продюсер фільму Юрій Богатюк зі Сполучених Штатів Америки, який займається питаннями фінансування проекту, написанням сценарію, вже не один рік виношує ідею створення кінофільму про Україну. Хочу підкреслити, що над цим наш невеличкий творчий колектив працює уже два з половиною роки. Особливо нас цікавлять події, що відбувалися на західних теренах країни протягом 1939—1956 років, тобто боротьба вояків УПА за незалежність України. Але це не означає, що сюжет художньо-публіцистичної стрічки обмежений суто цим часовим періодом. Вивчаючи історичні документи, зустрічаючись з людьми, ми, зрозуміло, не могли оминути і такі трагічні сторінки в історії українського народу, як Голодомор 1932—1933 років, масові розстріли у Биківні, гулаги, депортацію населення в Сибір тощо.

Герої фільму — учасники і очевидці тих незабутніх подій, люди, які пережили страхіття голоду, пізнали ціну життя і смерті на фронтах Другої світової війни, боролися з тоталітарним режимом у лавах Української Повстанської Армії. Серед них — прості селяни, які, попри труднощі й негаразди, навіть за таких складних умов творили найбільше земне диво — хліб.

Як відомо, події, що відбувалися в Україні, досі оцінюються в суспільстві неоднозначно. А тому ми свідомо надали можливість висловитися усім, зокрема представникам обох протиборствуючих сторін. Перебуваючи на сході України, ми переконалися, що правдива інформація сюди ще не доходить. Тож поділитися своїми спогадами, оцінити ситуацію мали можливість як колишній червоноармієць чи енкаведист, так і повстанець УПА.

Окрім того, у фільмі буде також чимало архівних матеріалів, документальної хроніки, світлин того часу, ілюстрацій, графіки картографії й анімації, оцінки певних явищ і подій відомими історикам.

Головне ж завдання, яке поставили ми перед собою, — донести до глядача особливості того непростого і досить суперечливого періоду в історії України. Вважаємо, що світ має знати правду.

— Хто ще входить до складу колективу, який працює над серіалом?

— До їх числа можна занести композитора Романа Лугового, істориків Володимира В'ятровича, Руслана Забілого та інших. Чимало зусиль і старань доклала наш координатор у східній Україні Ольга Годованець. А ще є цілий загін меценатів у США і Канаді, які фінансово сприяють створенню цієї захоплюючої стрічки. Можливо, знайдуться бажаючі допомогти нам і в Україні. Ми не відмовимося від їхньої підтримки.

— І коли ж фільм глядачі побачать на екрані?

— Ми всі прагнемо того, щоб переглянути картину можна було уже в наступному році. Сподіваємося, що першими її глядачами стануть саме українці. Є намір випустити фільм у прокат також англійською, польською, російською, французькою, іспанською мовами.

Отже, треба набратися терпіння. Ми ж, зі свого боку, постараємося зробити все для того, щоб стрічка по-справжньому захопила аудиторію, не залишила байдужим кожного, хто її перегляне.

Розмову вів
Микола СЕРГІЙЧУК,
"Нація і держава"

У СОЦІАЛІСТИЧНОМУ КОНЦТАБОРІ

ПОВОЄННЕ ЛИХОЛІТТЯ

Михайло ШУЛЯК

Михайлові заповіла
Наш рід оберігати
І про наругу, що була,
Нащадкам розказати.

Післявоєнний час запам'ятався тим, що наша родина зажди була голодною. Я і мій рідний брат Петро щодня чекали, коли мама придбає з поля і щось зварить та знайде бодай скибочку хліба. Хоча б маторжаника з послідь, бо житнього борошна у нас було як кіт наплакав, а про пшеничний хліб і говорити не доводилося. Хіба що раз у рік на Різдво чи під "щедрий вечір" спромогалися на біленький калачик... Тільки на Великдень, у день народження нашої мами, або у провідну неділю здобувалися на святий хліб, щоб нести на могили маминих батьків, які померли в переможні роки "збільшовиченої ери". Коли й від чого померли і де поховані батькові найрідніші, – для нас це залишалося загадкою. Влітку замість калачів і паляниць щодня їли какіш, трав'янисті калачики з бур'янів. Батько іноді приносив з річки дрібної риби і раків. Поки мама поверталася з роботи, раки розповзалися по всій кімнаті, ховаючись поміж різних господарських речей.

1920 року батько сам, ще у свої 25 років, збудував хату на гранітному фундаменті. Хата й досі стоїть без пошкоджень. Усе, що треба було для неї зробити з дерева, батько також робив сам. Одна кімната була житлова і слугувала за світлицю, а в другій кімнаті батько влаштував майстерню, де робив різні інструменти, зокрема, для обробітку землі, каменю, вистругував нехитрі поробки з дерева, тесав граніт, шив одяг і взуття. Майстрував ручні жорна на продаж. Мама носила їх на плечах аж на залізничну станцію Поташ, яка від нашої хати за десять кілометрів. А раз їх кудись возила батькова дочка від першої дружини, яка померла від тифу. За розповідями сестри, то була небезпечна подорож. Мій зведений брат після війни залишився дослужувати у війську, оскільки тоді військову повинність відбували сім років. Будучи у відпустці, подарував нашій мамі добротні армійські чоботи, які для неї були повсякденними впродовж року. Щоб не вмерти, вимучені голодом, люди ходили в поле за колосками. Іноді до нас хтось приносив щось змолоти і за це залишав трохи кукурудзяного чи якогось іншого борошна. Мама додавала до нього листя з липи та ще щось, приправляла кропом чи петрушкою і з цього тіста пекла коржики. З печі випорскували іноді й підпалочки, що заміняли паляниці.

Восени в нас, окрім цибулі й часнику, що зберігалися на горищі, не було нічого. Всю городину, яка була в льоху (картоплю, буряки, моркву і яблука, навіть квашені помідори й огірки), дочиста викрала найближча сусідка – Софія Вощенко з дочкою Явдохою, що їх по вуличному називали "вошами". Це сталося тоді, коли наш батько з мамою поїхали до родичів у гості. Про те, що вкрали саме вони, нам розповіли сусіди – Марія і Галина Коломийці, хата яких була біля нашої через шлях. Але вони побоялися відвернути злодійок, бо Софія із сином Йосипом свого часу були сільськими активістами і розкуркулювали селян, а Йосип з дружиною Зінаїдою Буженко у 1937—1938 роках видавали односельців енкаведистам. Донесла Буженко й на Василя Артемовича, вчителя, що був чоловіком Марії Коломиєць, а її дочці Галині – батьком. Через це обидві й боялися, щоб ті "воші" не "з'їли" і їх самих, і їхніх родичів.

Мої батьки не могли вдатися до суду, оскільки на місці крадіжки злодійок не спіймали. Навіть при наявності свідків з того суду б нічого не вийшло. Уже був подібний випадок, що стосувався тієї самої "воші", та вона вийшла сухою з води. А своє добро озвірілі сусіди берегли, як зіницю ока. Якось мій голодний брат Петро зірвав з їхньої черешні, що росла на межі і схиляла гілля над нашим городом, кілька ягід. Явдоха так побила йому ноги, що він дуже довго не міг не те що ходити, а навіть стояти. Це була помста хлопчині за те, що проганяв її свиню з нашого подвір'я, коли вона шматувала розвішані на тину наші вишиті рушники. А коли наша мама подала на Явдоху позов до суду, та звірина на його засідання не з'явилася. Судовий секретар, що вболівала за малим, тихенько сказала, що хоч злочин кримінальний, але привести винувату неможливо, оскільки надійшла вказівка не притягувати її до відповідальності, тому що вона і її мати в Голодомор були "червоними мітлами", що вигрібали у селян хліб до зернини. Перед радянською владою це була велика заслуга. А про позивачку, нашу маму, сказали, що вона з "розкуркулених". Тому радянська Феміда відвела покару від бузувірки, заохотивши до інших безчинств. Та зло повернулося до неї самої. Її двоюрідний брат Іван Перепелиця у пошуках дармових грошей, яких так і не знайшов, бо не було, вбив Явдошину матір. Дочка цей злочин звернула на "недобитих куркулів". Але вбивця пізніше усе-таки потрапив до в'язниці, де в камері розповів працівникові карного розшуку, який видавав себе за злочинця, не тільки про те, за що потрапив до буцегарні, а й про вбивство тітки. Йому довелося показати місце, де колись заховав гирю, якою він скористався, але за давністю часу вже не міг бути судженим. Сама Явдоха в колгоспі не працювала ніколи, а тільки крала, як у громади, так і в окремих селян. Саме ці здібності її матері, випробувані за колективізації, перейняла дочка. Про все це розповідали люди, це бачив і сам автор цієї розповіді. Краденим харчувалася, краденим годувала биків та кабанів. Не гребувала ні сіном, ні буряками. Ночами оббирала городи, зносила чужі гарбузи на свою садибу, щоб справити враження виняткової врожайності своєї не вельми удобреної землі. Впіймати її не насмілювався ніхто, позаяк значилася активісткою колгоспного будівництва. Коли її рідний брат Йосип став колгоспним бригадиром, то урочисто заявив, що для досягнення світлої мети "ми пойдьом прямим путьом". І таки пішов... прямо на присадибну ділянку Явдохи і почав збирати картоплю, буряки, гарбузи... Сестра бігала вулицями й кричала: "Люди, злодій забирає моє добро", – ніхто не звернув увагу. Брат ще й вигнав сестру з її хати.

Місцева влада в гризню розкуркулювачів не втручалася, переконана, що ці комнезамівські "воші" покусаються і помиряться, бо рідні. Явдосі ж чи не за доблесть

Одна миттєвість "епохи соціалізму": Настя ШУЛЯК з синами Михайлом і Петром

у роки колективізації і Голодомору та за обдурювання дітей у шкільному буфеті (вона там працювала у 1935 році) колгосп призначив чималу "заслужену пенсію". Але для комнезамівської комсомолки цього виявилося замало, і вона почала збирати підписи на підтвердження її "праці" в Німеччині в роки війни. Проте її остколежанки розповідали, що вона там робила те, що й у селі в роки колективізації – доносила. А після війни спекулювала товарами, які їй сестра Настя надсилала з "колиски революції" – Ленінграда. Про це розповідала сусідка Ганна Артикула й діти тих, що при німецьких окупантах віддавали в їхні руки молодь і, мабуть, що й своїх дітей, щоб довести відданість уже німецькому рейху. Такою виявилась ідейність будівників нового життя для селян.

с. Старі Бабани,
Черкаська область

ПОВЕРНЕННЯ

У 1919 році відомий педагог Михайло Таранько заснував журнал "Світ дитини", залучивши до його створення найкращих галицьких митців, що дбали про виховання майбутнього покоління українців. Зокрема, ілюстрації до журналу малювали славетні художники Олена Кульчицька та Антін Манастирський, вірші, казки та оповідання писали Богдан Лепкий, Юрій Шкрумеляк, Марійка Підгірянка, Антін Лотоцький та інші. Про популярність журналу серед галицьких дітей свідчить його величезний наклад, особливо, як на той час, – 40 тисяч примірників! Діти лагідно називали журнал "Світиком". Незважаючи на протидію польської влади, на цьому виданні виросло нове покоління свідомих українців, які у 1939 році вступили у нерівний бій із новітнім лютим ворогом – більшовицькою владою. Більшовики знищили усі українські видання, а з ними й "Світ дитини". Упродовж радянського лихоліття галицькі сім'ї переховували і таємно поширювали вцілілі примірники журналу.

МІСТОК МІЖ ПОКОЛІННЯМИ

Інна ВОЛОСЕВИЧ
"Нація і держава"

В умовах майже цілковитого вакууму в національній освіті, історії та культурі, який залишила нам радянська доба на початок 90-х років, у провідників новоствореного Конгресу Українських Націоналістів виникла ідея заснувати дитячий історико-культурний християнський часопис. Створити таке видання запропонували активний учасниці націонал-патріотичного руху 90-их років Лідії Лемик з родини репресованих. Пані Лемик не була ні літератором, ні журналістом, ні педагогом (за фахом інженер-конструктор, працювала начальником відділу кадрів на одному з львівських заводів). Але ідея настільки захопила її, що вона звільнилася з роботи і заходилася шукати матеріал для журналу в бібліотеках та серед знайомих, у яких збереглися довоєнні дитячі видання. Наприкінці 1993 року в газеті "Шлях перемоги" з'явилися сторінки-вкладки "Світу дитини", а в січні 1994 року вийшло перше число оновленого часопису. За кошти численних жертводавців журнал безкоштовно надсилається у міські, районні бібліотеки та сільські школи. Особлива увага приділяється східним та південним регіонам, у яких дотепер спостерігається катастрофічний брак українського слова. Крім того, журнал розповсюджується за передплатою, в тому числі й за кордоном: зокрема у Росії (особливо серед українських громад у Мурманську, Владивостоку, Хабаровську), Казахстані, Татарстані, США та Канаді.

Я пішла у перший клас львівської середньої школи у 1991 році. Пам'ятаю, що українських дитячих книжок і підручників було дуже мало – і для нашого навчання батькам та вчителям доводилось "ерити" діаспорські видання. Наша школа та більшість батьків чи не з першого числа передплатили оновлений "Світ дитини". Журнал став гарним додатком до нашої єдиної "Читанки", забезпечуючи школярів та вчителів багатим матеріалом для уроків історії, української мови та християнської етики.

14 вересня 2005 року пішла з життя видавець та редактор "Світу дитини" світлої пам'яті Лідія Лемик, але справа її життя, яку продовжив її чоловік, Ярослав Лемик, живе для маленьких українців. Більша частина журналу є своєрідною розважально-пізнавальною читанкою, в якій зібрані казки й легенди, вірші та оповідання давніх та сучасних українських письменників – особливо ті твори, які увійшли до шкільної програми, але їх важко знайти у підручниках.

У розділі "Малий історик" друкуються найяскравіші епізоди з історії України, що пробуджують патріотичні почуття у дітей. Розділ "Народознавство" розповідає про українські народні пісні, обряди та звичаї. Особливу увагу журнал приділяє релігійному вихованню молодшого покоління, друкуючи релігійні притчі, легенди, пісні, описи обрядів і таїнств. Все це не лише захоплює дітей, а й стає в нагоді вчителям як додатковий матеріал до шкільної програми. А сценарії, вірші та пісні допомагають у підготовці до державних і релігійних свят. Також "Світик" містить завдання від пана Мудрагеля, дитячу "хрестиківку" (кросворд) і сторінку-"сміховинку". Допомагають дорослим створювати "Світ дитини" малі художники й поети з усієї України. Журнал можна передплатити у будь-якому поштовому відділенні за передплатним індексом 48379.

ВІД АВТОРА

ІСТОРІЯ ОБАБІЧ ЗАЛІЗНИЦІ

Олександр ХОМЕНКО, поет

Це й досі лишається найбільшою нашою дивовижею — те, як достоту матеріально проявляється в українському терені наша історія, не захована під скло музейних вітрин, не забронзовіла, не відполірована... Аби осягнути її сувору автентику, досить лише знати напрям руху електричок, мати в кишені кілька гривень на квиток і найголовніше — бути знайомим зі стакером.

Такі думки снували в моїй голові близько 7-ї ранку 18 листопада на київському вокзалі, де я вивчав розклад руху електричок "на фастівському направленні" (так там було написано). Поряд стояло іще четверо приятелів і наш провідник — Василь Задорожний з Інституту мови. І зібралися ми не випадково: 18 листопада — день перемоги республіканських військ Петлюри і Коновальця над білими монархічними загонами гетьмана Скоропадського. Одним із загиблих у тому бою Січових Стрільців був рідний брат Василевого діда. Вже років зо п'ять поклав собі наш мовознавець за ритуал: вранці о 8-й бути в Мотовилівці, іти вздовж колії до Василькова за маршрутом бою, час від часу випивати чарчину, залишаючи й хлопцям (товаришам дідового брата із далекого 1918-го), співати "Червону калину". Завжди робив це самотиною, а цьогорік уперше — із гуртом.

Про т. зв. Українську Державу гетьмана Павла Скоропадського вже писано-переписано. Автор Універсалу про об'єднання всіх українських земель у складі УНР від січня 1919-го Панас Феденко згодом напише: "Вдумливий дослідник історії нашого народу 1917—20 років мусить разом із автором цих рядків прийти до висновку, що кінець нашої нещасливої революції прийшов із днем приходу до влади на Україні ген. П. Скоропадського, що, спираючись на багнети німецько-білогвардійської воєнщини, поробив смуги на спинах українських селян...". У подібній же стилістиці висловлювався і Євген Коновалець. Повстання, яке розпочав Петлюра з Січовими Стрільцями після проголошення гетьманом "Грамоти" про ліквідацію самостійності України, мало всі шанси увійти в історію як блискучий прояв героїчного абсурдизму. Почінати війну, маючи за собою лише близько 900 бійців, проти величезної гетьманської армії, яку підтримувало 150 тисяч залізних німецьких багнетів, — згодом такі речі дозволяв собі хіба що Че Гевара. Петлюра це чудово усвідомлював, прямо заявивши січовикам: "Звичайно! Хіба ж можна думати, що чотирма гарматами і кількома сотнями людей ми розіб'ємо гетьманські й німецькі полки, але ми мусимо пожертвувати собою". Отож, почінаючи млоїстим ранком 18 листопада наступ із Мотовилівки на Васильків, обсаджений офіцерами Скоропадського, що вдесятеро переважали чисельністю, січовики могли розраховувати лише на спільну братську могилу. Але вони перемогли — може, тому, що вбити тих, хто переступив межу, практично неможливо...

У Мотовилівці про ті події ніхто вже нічого не пам'ятає. Василь намагався розпитувати старих людей, але для них новиною було навіть те, що колись існувала така собі УНР. У Василькові, щоправда, ми влаштували невеличкий перформенс: на вокзалі почали роздавати перехожим ксерокопії "Універсалу всьому Українському Народу і Козацтву його" — звернення Петлюри, в якому той закликав повстати "проти ганебного зрадника і узурпатора, бувшого царського наймита генерала Скоропадського". "Що, знову якась заваруха?" — перехожі похмуро ковзали очима по тексту, але листівку брали. Виглядає на те, що люди у Василькові — справжні республіканці й петлюрівці. Тільки вони цього ще не знають.

НОВІ ВИДАННЯ

ПОБУТОБУТТЯ "МАЛЕНЬКОГО УКРАЇНЦЯ"

Іван АНДРУСЯК,
"Нація і держава"

За хорошою сучасною українською прозою ми скучили давно і майже безнадійно. Хіба раз чи двічі на рік, а то й іще рідше, видавці зважуються потішити вітчизняного читача, попри чергові мильні бульки невдатних бестселерів, чимось життєствердним і життєствердним, що схиляє не лише до перманентного споживання чорних літер із білого паперу, а найперше до розмислу про світ і людину в ньому. Відколи безпросвітна попса подається в нас за "високе мистецтво", відтоді все рідше можна відчути насолоду від спілкування з новою українською художньою прозою, адекватною як до форми й змісту, так і до часу. Тому кожне нове видання такого штибу вже саме собою сприймається як подія, — і саме так сприймається зараз роман Віктора Коренчука "Лицар тихого полювання", який побачив світ у серії "Робітня" київського видавництва "Діокор".

Ця книжка має трохи дивну, але вельми показову історію. Кілька років тому автор подав її рукопис на конкурс "Коронація слова". Так трапилося, що саме того року мене запросили в журі цього конкурсу, і "Лицар тихого полювання" виявився єдиним текстом, який мене по-справжньому вразив. Тим не менше, пропозиції кількох літераторів у журі — від патріарха Юрія Мушкетика до "наймолодшого" автора цих рядків (така суголосність представників полярно різних літературних поколінь уже вельми показова!) — відзначити "Лицаря тихого полювання" першою премією конкурсу розбилися об категоричне його несприйняття видавцями, які так само суголосно заявили про його "некомерційність". І вже відзначений, хоча так і не ґран-прі, твір видавати книжкою, м'яко кажучи, не квапилися. І воно й добре — бо у висліді видав "Лицаря" "Діокор", який не ганяється за попсятиною, а шукає якості.

То що ж ми маємо і чого не маємо в цьому "Лицарі"? Не маємо жодного натяку на таку любу тепер позірну "гостросюжетність", за якою насправді криється лише інтенсивність "пересування" персонажів по "сцені". Жодної "пістолетщини" і "злегка порнографічності", без якої легше обійтися, ніж її виправдати. Жодного "пафосного занудства", яке останнім часом стало майже невід'ємною ознакою прози, так би мовити, "інтелектуальної". А є місцями доволі в'їдливе, місцями "хитро іронічне", місцями нестерпно "богошукацьке", але напрочуд живе й доволі-таки соковите письмо, у якому знайшли органічний відгомін, а іноді навіть спробу осмислення насущні кожноденні проблеми "маленького українця" — його світосприйняття і "боротьба за виживання". Так на належному рівні художньої адекватності сьогодні не пише практично ніхто — а це вже підстава для того, аби сприйняти текст Віктора Коренчука серйозно.

Найцікавіші, як на мене, сторінки — ті, де описано "живий організм" базару і "нестерпну легкість" (за Міланом Кундерою) побутобуття сучасного селянина. Найменш цікаві — періодичні екскурси в "політлікпеп" і спроби іронізувати з нюансів сучасної "взаємодії влади і народу". Але це, звісно, суб'єктивно, — тим паче, що без подібних екскурсів побутобуття в нас, як не крути, насправді й не відбувається, а горезвісні "депутати" давно стали, на жаль, частиною фольклору.

Так чи інакше, як пише автор, "можна клясти в пітьмі, а можна в пітьмі світити свічку". Він пробує світити, і нерідко доволі вдало. Тож хочеться, щоб ця книжка дійшла не просто до читача, а до "свого" читача — отого "маленького українця", з якого вона списана і якому насправді адресована.

Видавець Конгрес Українських Націоналістів
Засновник Степан Брацюнь
Редакційна колегія Іван Белебеха, Іван Головацький, Анатолій Погрібний, Ярослав Радевич-Винницький, Степан Семенюк

Адреса редакції: 01001, вул. Хрещатик, 21, пом. 111, м.Київ;
тел./факс (044) 279-78-08
e-mail: nacija@ukr.net
www.nacija.org.ua
Адреса видавця: 01004, вул. Горького 36, м. Київ, тел./факс 235-37-61
Головний редактор Михайло Сидоржевський

Реєстраційне свідоцтво: Серія КВ № 7970, видане Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України 08.10.2003р.
Передплатний індекс: 09715
Банківські реквізити: СПД Брацюнь Степан, р/р №26001016925980 в банку "Фінанси і кредит", ТОВ м. Київ, МФО 300131, ЄДРПОУ 2305606776

Газету набрано і зверстано у комп'ютерно-видавничому центрі Конгресу Українських Націоналістів.
Газету видрукувано у ВАТ "Видавництво "Київська правда"
Замовлення №
Наклад 60 000 примірників
Ціна договірна